Näringsutskottets betänkande

1980/81:48

över proposition 1980/81:128 om vissa företag inom Statsföretagsgruppen jämte motioner

Ärendet

I detta betänkande behandlas

dels proposition 1980/81:128 om vissa företag inom Statsföretagsgruppen jämte en motion som har väckts med anledning av propositionen,

dels fem motioner från allmänna motionstiden 1981 om bl. a.
- LKAB och malmfältens framtid,
- börsintroduktion av företag inom Statsföretagsgruppen.

Propositionen och motionerna redovisas i det följande.

Proposition 1980/81:128

Huvudsakligt innehåll

Innebörden av förslagen i propositionen är att Statsföretag AB skall få kapitaltillskott för att täcka förluster och genomföra investeringar i vissa av dotterbolagen.

För att täcka förluster hos Luossavaara-Kiirunavaara AB för åren 1980 och 1981 föreslås medelstillskott av 1 090 milj. kr. Vidare föreslås medelstillskott av 350 milj. kr. för täckande av förluster under åren 1980–1983 hos Uddcomb Sweden AB, avveckling av företagets kärnkraftsprogram och investering i ny verksamhet.

För att genomföra en investering i brytning av kopparmalm i Viscariagruvan (Kiruna kommun) föreslås Statsföretag få ett kapitaltillskott på 50 milj. kr.

Förslag

I propositionen föreslås att riksdagen

1. till Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiirunavaara AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 715 000 000 kr.,

2. till Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiirunavaara AB på statsbudgeten för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 375 000 000 kr.,

3. till Medelstillskott till Statsföretag AB för avveckling av viss verksamhet i Uddcomb Sweden AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 315 000 000 kr.,

4. till Medelstillskott till Statsföretag AB för etablering av viss verksamhet i Uddcomb Sweden AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,

5. till Teckning av aktier i Statsföretag AB på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

Motionsyrkandena

Den motion som har väckts med anledning av propositionen är

1980/81:2019 av Olof Palme m.fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ett femårsprogram för intensifierad prospektering i Norrbottens län,

2. till Program för intensifierad prospektering i Norrbottens län (industridepartementet) för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag på 50 000 000 kr.,

3. begär att regeringen utarbetar förslag till regler för lagerstöd till LKAB,

4. begär att regeringen utarbetar förslag rörande särskilda investerings- och underhållsprojekt inom LKAB.

De motioner från allmänna motionstiden som behandlas i detta betänkande är följande:

1980/81:799 av Margit Odelsparr m. fl. (c), vari hemställs att riksdagen uttalar sig för att de centrala förvaltningarna för ASSI och LKAB lokaliseras till Norrbotten,

1980/81:804 av Margaretha af Ugglas (m) och Per Westerberg (m), vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till riktlinjer för Statsföretags verksamhet i vad avser börsintroduktion samt försäljning till enskilda av företag eller delar av företag i Statsföretagsgruppen i enlighet med vad i motionen anförts,

1980/81:1394 av Karl-Erik Häll m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen

1. begär att regeringen snarast vidtar de åtgärder som erfordras för att ge LKAB en med sina konkurrenter likvärdig malmfraktskostnad på järnväg,

2. begär att regeringen utformar de direktiv som erfordras för ett effektivt

utnyttjande av LKAB:s resurser i sysselsättningsskapande verksamhet i samarbete med kommunerna,

3. begär att regeringen ger Statsföretag i uppdrag att ställa medel till LKAB:s förfogande för framtagande av nya arbetstillfällen i malmkommunerna,

1980/81:1403 av Eivor Marklund (vpk), vari hemställs att riksdagen

1. hos regeringen hemställer om en plan för fördelning av tillväxten inom den offentliga sektorn, så att viss utbildning lokaliseras till malmfälten,

2. hos regeringen begär att en statlig servicecentral upprättas i malmfälten,

3. begär att regeringen skyndsamt medverkar till att beslut fattas om de nya huvudnivåerna Kuj 1 000 i Kiruna och M 85 i Malmberget,

4. hos regeringen begär en snabb prövning av förutsättningarna att i Malmberget igångsätta tillverkning av järnsvamp och erforderliga beslut härför,

5. hos regeringen hemställer om en omedelbar omprövning av gällande malmfraktsavtal och erforderliga beslut härför,

6. hos regeringen begär beslut om igångsättning av konstgödseltillverkning i Kiruna,

7. hos regeringen begär en plan för en breddning och differentiering av näringslivet i malmfältskommunerna på basis av mineralförekomsterna där,

8. hos regeringen hemställer om åtgärder för att genomföra riktade prospekteringsinsatser inom malmfältskommunerna,

9. hos regeringen hemställer om åtgärder i syfte att öka möjligheterna för utveckling av verkstadsindustrin i malmfältskommunerna,

10. hos regeringen hemställer om åtgärder för att i samråd med Kiruna och Gällivare kommuner utveckla turistnäringen,

11. hos regeringen begär en utredning av möjligheterna att utifrån kunnandet hos de i motionen angivna institutionerna få till stånd nya tillverkningsindustrier i regionen,

1980/81:1413 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp), vari hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag angående börsintroduktion av vissa dotterbolag till Statsföretag AB i enlighet med vad som anförts i motionen.

Uppgifter i anslutning till vissa motioner

Lokalisering till Norrbotten av statliga företags centrala förvaltningar

Motion

Det bör ankomma på Statsföretag AB att medverka till en omlokalisering av de centrala förvaltningarna inom ASSI och LKAB till Norrbotten, sägs det i motion 1980/81:799. Som skäl för en sådan omlokalisering anförs att de båda företagen har tyngdpunkten av sin verksamhet förlagd till Norrbotten. Motionärerna uttalar vidare att, förutom att starka regionalpolitiska och sysselsättningsmässiga skäl talar för en sådan lokalisering, det är av stor betydelse att de högsta beslutsfattarna i Norrbottens största företag arbetar inom länet. Därigenom skulle de få bättre möjligheter att skaffa sig kunskap om de problem och de förutsättningar som finns i länet, menar motionärerna. Dessa hänvisar också till att förslag av samma innebörd har förts fram av statsföretagsutredningen i betänkandet (SOU 1978:85) Statligt företagande i samhällets tjänst.

Tidigare riksdagsbehandling av frågan

Frågan om lokalisering av LKAB:s koncernkontor har behandlats av näringsutskottet bl. a. åren 1978 och 1979 (NU 1977/78:50, 1978/79:42). Vid båda tillfällena har utskottet avstyrkt och riksdagen avslagit motionsyrkanden om att koncernkontoret skulle lokaliseras till malmfälten. Utskottet erinrade därvid om uttalanden som riksdagen har gjort år 1971 beträffande omlokalisering av LKAB:s huvudkontor. Detta uttalande innebar bl. a. att beslut i fråga om lokaliseringen av ett statligt företags huvudkontor bör fattas av företagets styrelse med hänsyn till vad som är mest effektivt och lämpligt för företaget.

Frågan om lokalisering av statliga företags huvudkontor togs också upp i en motion under allmänna motionstiden 1980. Enligt denna motion borde regeringen vidta åtgärder för att få en ökad andel av de statliga företagens ledningsorgan förlagda till Norrbotten, där vissa av dessa företag har huvuddelen av sina anställda.

Utskottet avstyrkte motionen och uttalade därvid bl. a. följande (NU 1979/80:37 s. 15 f.):

Det är enligt utskottets mening naturligt att produktionsverksamhet och ledning av sådan verksamhet geografiskt placeras så att kontakterna mellan dem blir så effektiva som möjligt. Utskottet vill emellertid hänvisa till att det ankommer på respektive företags styrelse att fatta beslut om lokalisering av företagets ledningsorgan och att den därvid har att ta hänsyn till vad som är mest effektivt och lämpligt för företaget.

Riksdagen följde utskottet.

Börsintroduktion av företag i Statsföretagsgruppen

Motioner

Den statliga företagsgruppen har fått sin nuvarande sammansättning utan att företagsköpen har styrts av någon genomtänkt idé, anförs det i motion *1980/81:804*. Motionärerna menar att det är svårt att finna skäl för att staten skall driva företag som t. ex. Berol Kemi AB, BS Konsult AB, Svenska Torv AB, Sörmlands Grafiska AB, AB Kabi, Nyckelhus AB. Rockwool AB, SARA, SMT-Pullmax AB, Svelast och SID-Swedish Industrial Development Corp.

Enligt motionen kan i huvudsak följande kritik riktas mot existensen av en stor statlig företagssektor. I en fri ekonomi är det statens uppgift att sätta upp ramar för företagens verksamhet. I en ekonomi med en stor statlig företagsamhet är risken uppenbar att statens roll som gränsutstakare kommer i konflikt med statens roll som företagare. Risken finns alltid att statliga myndigheter – medvetet eller omedvetet – påverkas av det faktum att vissa företag är statliga. Den oerhörda maktposition som en stor statlig företagssektor får leder också lätt till en felaktig resursfördelning genom att olika parter i samhället i praktiken tvingas ta speciell hänsyn till det statliga företagskomplexet. Detta kan t. ex. gälla kreditinstituten. Dessa kan därigenom tvingas svika sin samhällsekonomiska uppgift, nämligen att bistå utvecklingsbara och lönsamma företag med erforderliga krediter.

En stor statlig företagssektor leder vidare till marknadsstörningar och risk för en snedvriden resursfördelning i samhället. Härigenom drabbas främst de mindre och medelstora företagen.

Att göra den statliga företagsamheten så liten som möjligt är av dessa skäl en viktig utgångspunkt för en moderat politik, anför motionärerna. Det finns enligt dem skäl att överväga om alla de företag som av en eller annan orsak blivit statliga också skall förbli så och om inte en del av de svagheter som vidlåder statlig företagsamhet skulle kunna motverkas genom att dessa företag fick en vidare ägarkrets och en anknytning till den svenska fondbörsen. Motionärerna utvecklar sina synpunkter enligt i huvudsak följande.

För Statsföretag skulle möjligheten att sälja hela eller delar av dotterbolag underlätta finansieringen av investeringarna i den resterande företagsgruppen. En försäljning av vissa delar av ett företag kan också bli starkt motiverad av förändrade tekniska eller ekonomiska förutsättningar. En utförsäljning av aktier i de bolag som är lämpade härför, t. ex. SARA och ASSI, skulle underlätta insynen i dessa bolag, och bolagsstämmorna skulle bli mera meningsfulla. Genom noteringen av bolagets aktier på börsen får man en marknadens bedömning av företagens skötsel till ledning för styrelsen och allmänheten. En börsintroduktion öppnar också möjligheten till alternativa finansieringsvägar för företagen. Det blir inte längre nödvändigt att i varje läge vända sig till staten. Den svenska allmänheten – däri inbegripna också de

anställda i företagen i fråga – får en möjlighet att bli delägare i företagen.

I motion *1980/81:1413* anförs att en stor del av Statsföretag AB:s företagsförvärv har sin bakgrund i krissituationer av olika slag, där den svenska riskkapitalmarknadens nedsatta funktionsduglighet ofta gjort att andra alternativ än statligt övertagande inte stått till förfogande. Finansieringen av företagsförvärven har sålunda ytterst baserats på riksdagens makt att beskatta medborgarna. Denna brandkårsfunktion för Statsföretag har medfört åtskilliga problem för företaget, säger motionärerna. Resultatet av utvecklingen har dock varit en ständig tillväxt för Statsföretagsgruppen, framhåller de.

Om det i vissa situationer kan finnas goda skäl till att Statsföretag köper nya bolag, kan det i andra situationer finnas goda skäl till att staten helt eller delvis säljer sina intressen i företag, anser motionärerna. Till motivering anför de följande. En dominerande statlig företagsamhet försvårar statsmakternas uppgift att skydda den enskilde och fungera som opartisk skiljedomare i marknadsekonomin. En ständigt växande statlig företagssektor är allvarlig för den som anser att makten över näringslivet bör spridas och att konkurrensen bör ökas med många företag och många ägandeformer. Det kan också hävdas att det är en fördel om tendensen till fortgående utvidgning av den statliga företagsamheten balanseras av försäljningar av andra företag. Om en del av den nuvarande statliga företagssektorn finansierar sig själv över den organiserade riskkapitalmarknaden och är noterad på fondbörsen, innebär det att man ytterligare betonar kravet på effektivitet och lönsamhet, samtidigt som en expansionsmöjlighet oberoende av politiska beslut öppnas. Börsnotering av ett företag innebär en möjlighet att sprida aktier i ett företag till de anställda.

Vid en börsintroduktion av ett företag i Statsföretagsgruppen är det rimligt att Statsföretag behåller en majoritets- eller minoritetspost i företaget i fråga, anser motionärerna. De menar att regeringen bör lägga fram principförslag om börsintroduktion av något eller några statligt ägda företag.

Tidigare riksdagsbehandling av motioner i ämnet m. m.

En redogörelse för riksdagsbehandlingen åren 1956–1972 av motioner i ämnet och för vissa här aktuella förslag av statsföretagsutredningen (SOU 1978:75) finns i betänkande NU 1980/81:6 (s. 2–4).

Hösten 1980 avslog riksdagen en motion (1980/81:44) – väckt med anledning av regeringens skrivelse 1980/81:11 med årsredovisning för Statsföretag AB – som i stora delar är identisk med den nu aktuella motionen 1980/81:1413.

Näringsutskottet erinrade därvid (NU 1980/81:6 s. 4 f.) bl. a. om att utskottet i slutet av år 1977 hade avstyrkt ett motionsyrkande om försäljning

till enskilda och börsintroduktion av aktier inom Statsföretagskoncernen. Utskottet hänvisade vid det tillfället bl. a. till att en utredning – statsföretagsutredningen – skulle behandla frågan om utvidgning av de statliga företagens ägarkrets. Utskottet fortsatte:

Statsföretagsutredningen föreslog i slutet av år 1978 i sitt betänkande (SOU 1978:85) Statligt företagande i samhällets tjänst bl. a. att ett bolag benämnt Statsinvest skulle bildas. Till detta bolag skulle överföras aktierna i ett lämpligt urval av företag inom Statsföretagsgruppen. Genom att låta Statsinvest noteras på börsen eller fondhandlarlistan skulle man enligt förslaget kunna sprida aktier i företaget till allmänheten. Betänkandet har remissbehandlats. Därvid har framförts såväl positiva som negativa reaktioner på förslaget om Statsinvest.

Utredningens förslag i denna del övervägs f. n. av regeringen. Utskottet ser därför inte anledning för riksdagen att nu göra någon framställning till regeringen i det aktuella ämnet.

Diskussioner inom Statsföretag AB

De frågor som aktualiseras i motionerna har i viss utsträckning varit föremål för diskussioner inom Statsföretags ledning. Frågorna behandlas i en promemoria som verkställande direktören har upprättat den 31 mars 1981. I denna promemoria uttalas bl. a. följande:

I samband med diskussionen om frigörelse av kapital genom försäljning eller participation har det varit naturligt att även studera eventuell börsintroduktion av dotterföretag. Vi har därvid utgått från företagsekonomiska bedömningar och inte gjort några ideologiska värderingar. Härvid blir det naturligt att betrakta börsintroduktion som ett sätt att frigöra kapital samt att sprida ansvaret för framtida finansiella satsningar. En konsekvens av ett sådant betraktelsesätt blir att den största effekten erhålles när börsintroduktionen innebär att Statsföretag helt lämnar företaget som aktieägare. Härvid måste börsintroduktionen vägas mot försäljning eller andra former för avyttring. Det måste således finnas andra motiv än kapitalfrigörelse som avgör om det är önskvärt att börsintroducera dotterföretag och med vilken andel som Statsföretag skall vara kvar i företaget. Sådana motiv kan vara möjligheten att vid strukturförändringar kunna byta aktier som ett led i ekonomiska transaktioner. Ett annat motiv för börsintroduktion av dotterföretag eller grupp av dotterföretag kan vara önskemålet att införa aktiesparfonder. De nuvarande bestämmelserna för sådana fonder förutsätter att företaget finns på börsen. Vi håller på att närmare studera problemen kring aktiesparfonder.

Vid genomgång av de krav som ett företag måste uppfylla bl. a. i form av framtida lönsamhet och möjligheten att 'sockra' introduktionserbjudandet har vi funnit att det endast är ett fåtal dotterföretag som under den närmaste framtiden kan tänkas uppfylla sådana villkor. Vi anser således ur företagsekonomisk synvinkel att frågor om börsintroduktion av våra dotterföretag är av underordnad betydelse, men vi kommer att fortsätta våra studier och självklart, när vi anser att motiv finnes, föreslå styrelsen lämpliga åtgärder.

Utskottet

LKAB m. m.

I propositionen föreslås att staten skall täcka LKAB:s förluster för åren 1980 och 1981. Enligt det preliminära bokslutet uppgår förlusten för år 1980 till 340 milj. kr. För år 1981 beräknas förlusten komma att uppgå till 750 milj. kr. Sammanlagt föreslås att riksdagen skall anvisa 1 090 milj. kr. till Statsföretag AB som medelstillskott avsett för LKAB.

Propositionen har föranlett en motion. I denna, 1980/81:2019, uttalar socialdemokraterna att de inte har några invändningar mot regeringens förslag. De lägger emellertid fram vissa kompletterande förslag. Därutöver tar utskottet i detta avsnitt upp två motioner från allmänna motionstiden med förslag som rör LKAB eller har nära anknytning till företagets verksamhet i Norrbottens län.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag rörande medelstillskott till Statsföretag AB för LKAB.

Ett skäl till de stora förluster som LKAB redovisar är kostnaderna för malmtransporterna. Dessa regleras i ett avtal mellan företaget och SJ.

Motion 1980/81:1394 innehåller ett yrkande att riksdagen skall begära att regeringen snarast vidtar åtgärder för att ge LKAB en med sina konkurrenter likvärdig malmfraktskostnad på järnväg. Ett motsvarande yrkande finns i motion 1980/81:1403.

I propositionen – som framlades för riksdagen efter det att nyssnämnda motion hade avlämnats – omtalas att regeringen avser att under hösten 1981 lägga fram förslag för riksdagen om hur fraktkostnaderna fr. o. m. år 1982 kan reduceras för LKAB:s malmtransporter på järnväg. Trafikutskottet, som nyligen har behandlat en motion med likartat syfte som den nu aktuella, har i betänkande TU 1980/81:19 meddelat (s. 27) att den norska samferdselsministern och den svenska kommunikationsministern har kommit överens om att låta göra en förutsättningslös analys av transporterna på malmbanan mellan Kiruna och Narvik. LKAB, De Norske Statsbaner och SJ skall tillsammans göra analysen och bl. a. överväga en rationell organisation av hela transportkedjan från gruva till hamn. Möjligheterna att göra besparingar skall kartläggas. Analysen beräknas bli klar under detta år. Mot denna bakgrund finner utskottet att någon framställning från riksdagen enligt motionärernas önskemål inte behövs. Motionsyrkandena avstyrks därför.

I motion 1980/81:2019 (s) föreslås att riksdagen skall anvisa 50 milj. kr. för intensifierad prospektering i Norrbottens län under nästa budgetår. Medlen är avsedda för LKAB och skall enligt motionärerna användas av företaget för att genomföra ett program för intensifierad prospektering och projektering av nya gruvor i Norrbottens län. Motionärerna anser att programmet bör omfatta fem år och att 50 milj. kr. årligen bör anslås.

Motion 1980/81:1403 innehåller förslag om riktade prospekteringsinsatser inom malmfältskommunerna.

Utskottet vill erinra om att den prospektering som finansieras med statsmedel och som nämnden för statens gruvegendom ansvarar för successivt har fått ökad omfattning (jfr prop. 1980/81:100 bil. 17 punkt D 6, NU 1980/81:43 s. 5 och 15). Utskottet har i betänkande NU 1980/81:43 avstyrkt förslag om särskilda prospekteringsinsatser i Mellansverige. I samma betänkande har utskottet lämnat en översiktlig redogörelse för det prospekteringsprojekt med inriktning på Jokkmokks kommun som pågår sedan ett par år. Att riksdagen skulle anslå ytterligare medel för prospektering anser utskottet inte vara möjligt i nuvarande statsfinansiella läge. Härtill kommer att det i motionen antydda prospekteringsprogrammet inte är närmare analyserat vad avser samordning med annan statligt finansierad prospektering i regionen. Utskottet avstyrker sålunda det här behandlade förslaget i motion 1980/81:2019 (s).

Av vad här anförts följer att också förslaget i motion 1980/81:1403 om prospekteringsinsatser inom malmfältskommunerna avstyrks.

Motion 1980/81:2019 (s) innehåller också yrkanden om att riksdagen skall begära att regeringen utarbetar dels förslag till regler för lagerstöd till LKAB, dels förslag rörande särskilda investerings- och underhållsprojekt inom LKAB. Att regler för lagerstöd skall utformas är enligt motionärerna en beredskapsåtgärd, så att ett lagerstöd snabbt kan sättas in om marknadsförhållandena försvagas. Med förslaget om särskilda investerings- och underhållsprojekt avser motionärerna en inventering av sådana projekt som kan tidigareläggas därest finansiella resurser ställs till förfogande. Det är, uttalar de, ett samhällsintresse att sådana projekt kan sättas in som ett led i en medveten politik för att hålla sysselsättningen uppe i malmfälten.

Sysselsättningsproblemen i malmkommunerna utgör också bakgrunden till två yrkanden i motion 1980/81:1394 och en rad olika förslag i motion 1980/81:1403.

I motion 1980/81:1394 föreslås sålunda att regeringen skall utforma de direktiv som fordras för ett effektivt utnyttjande av LKAB:s resurser i sysselsättningsskapande verksamhet i samarbete med kommunerna. Enligt ett annat förslag i motionen skall riksdagen uppmana regeringen att ge Statsföretag AB i uppdrag att ställa medel till LKAB:s förfogande för framtagande av nya arbetstillfällen i malmkommunerna.

Motion 1980/81:1403 utmynnar i ett tiotal förslag till åtgärder för att säkra en fortsatt utveckling vid LKAB och i malmfältskommunerna. Åtgärder som nämns är bl. a. inrättande av en statlig servicecentral, utveckling av turistnäringen, upprättande av planer för differentiering av näringslivet samt tillverkning av järnsvamp i Malmberget och av konstgödsel i Kiruna.

Av propositionen framgår (s. 8) att en utredning pågår inom LKAB om företagets framtida konkurrenskraft. Utredningsarbetet beräknas vara

avslutat senare i vår. Först när utredningsrapporten med förslag till åtgärder har presenterats av LKAB och Statsföretag finns det, sägs det i propositionen, ett underlag för att bedöma vilka insatser som kan behöva göras under 1980-talet för LKAB:s utveckling och näringslivet i övrigt i malmfälten. Industriministern förklarar i detta sammanhang att han avser att återkomma till frågan.

I en kommentar till propositionen (pressmeddelande från industridepartementet den 6 mars 1981) framhåller industriministern att ett ställningstagande till malmfältskommunernas utveckling på längre sikt återstår. För att ta fram underlag för ett sådant ställningstagande skall en parlamentarisk utredning tillsättas. Ordförande i denna blir landshövding Ragnar Lassinantti.

Mot bakgrund av det utredningsarbete som pågår och planeras anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att, såsom föreslås i motion 1980/81:2019 (s), nu begära att regeringen utarbetar förslag till lagerstöd eller inventerar möjligheterna att tidigarelägga vissa investeringar vid LKAB.

I sitt betänkande om regionalpolitik tidigare i år uttalade arbetsmarknadsutskottet (AU 1980/81:23 s. 65) att det hos statsmakterna finns en stark medvetenhet om problemen i Norrbotten och vilja att komma till rätta med dem. Det är nödvändigt med stora insatser på både kort och lång sikt för att upprätthålla sysselsättningen, anförde utskottet vidare. När det gäller långsiktiga överväganden räknade arbetsmarknadsutskottet med att regeringen i en kommande regionalpolitisk proposition lägger fram ett samlat förslag till åtgärder för länet. Mot angiven bakgrund fann arbetsmarknadsutskottet inte skäl för någon åtgärd på grund av en motion från vänsterpartiet kommunisterna vilken innehöll förslag som till stora delar var identiska med de nu föreliggande förslagen i motion 1980/81:1403.

Med hänvisning till vad arbetsmarknadsutskottet sålunda har anfört om Norrbottenproblemen avstyrker näringsutskottet de här behandlade förslagen dels i nyssnämnda motion 1980/81:1403, dels i motion 1980/81:1394.

Övriga förslag i propositionen

Utskottet tillstyrker de övriga förslag som regeringen har lagt fram i propositionen. Sålunda bör Statsföretag AB tillföras medelstillskott med 315 milj. kr. för avveckling av verksamhet inom nukleär- och processområdet i Uddcomb Sweden AB och med 35 milj. kr. för etablering av ny verksamhet i detta företag inom lego- och konsultområdet. Vidare bör anvisas 50 milj. kr. för teckning av aktier i Statsföretag AB. Dessa medel skall ge LKAB möjlighet att teckna aktier i dess nybildade dotterbolag Viscaria AB.

Lokalisering till Norrbotten av statliga företags centrala förvaltningar

Enligt motion 1980/81:799 bör riksdagen uttala sig för att de centrala förvaltningarna för AB Statens Skogsindustrier (ASSI) och LKAB lokaliseras till Norrbotten.

Utskottet har i det föregående (s. 4) lämnat en kort redogörelse för frågans tidigare behandling i riksdagen. Av redogörelsen framgår bl. a. att riksdagen senast för ett år sedan på förslag av utskottet (NU 1979/80:37 s. 15 f.) avslog en motion av likartad innebörd. Det är, som utskottet då anförde, naturligt att produktionsverksamhet och ledning av sådan verksamhet geografiskt placeras så att kontakterna mellan dem blir så effektiva som möjligt. Utskottet vill hänvisa till att det ankommer på resp. företags styrelse att fatta beslut om lokalisering av företagets ledningsorgan och att den därvid har att ta hänsyn till vad som är mest effektivt och lämpligt för företaget. Med vad nu anförts avstyrker utskottet motion 1980/81:799.

Börsintroduktion av företag i Statsföretagskoncernen

I två motioner från allmänna motionstiden, 1980/81:804 och 1980/81:1413, framförs önskemål om att regeringen skall utarbeta förslag till riksdagen om börsintroduktion av företag i Statsföretagsgruppen. Motion 1980/81:804 innehåller också önskemål om att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till riktlinjer för försäljning till enskilda av företag eller delar av företag i Statsföretagsgruppen.

Utskottet avstyrkte hösten 1980 en motion med i stort sett samma innebörd som de två nyssnämnda motionerna. Vid det tillfället (NU 1980/81:6) erinrade utskottet om att statsföretagsutredningen hade – i betänkandet (SOU 1978:85) Statligt företagande i samhällets tjänst – föreslagit att ett bolag benämnt Statsinvest skulle bildas och pekat på möjligheten att notera detta bolag på börsen eller fondhandlarlistan. Vid remissbehandlingen har framförts såväl positiva som negativa reaktioner, påpekade utskottet och konstaterade att utredningens förslag vid den tidpunkten övervägdes av regeringen.

Utskottet har inhämtat att beredningen inom regeringskansliet av hithörande frågor fortfarande pågår. Mot den bakgrunden anser utskottet fortfarande att det inte är motiverat med någon framställning till regeringen i de ämnen som behandlas här. Motionerna 1980/81:804 och 1980/81:1413 avstyrks sålunda.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelstillskott för LKAB*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:128 momenten 1 och 2
   a) till *Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiirunavaara AB* på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 715 000 000 kr.,
   b) till *Medelstillskott till Statsföretag AB för Luossavaara-Kiirunavaara AB* på statsbudgeten för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 375 000 000 kr.,
2. beträffande *LKAB:s malmfraktskostnader*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1394 yrkande 1 och motion 1980/81:1403 yrkande 5,
3. beträffande *prospektering i Norrbottens län*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:1403 yrkande 8 och motion 1980/81:2019 yrkandena 1 och 2.
4. beträffande *sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB m. m.*
   att riksdagen
   a) avslår motion 1980/81:2019 yrkandena 3 och 4,
   b) avslår motion 1980/81:1394 yrkandena 2 och 3,
   c) avslår motion 1980/81:1403 yrkandena 1–4, 6, 7 och 9–11,
5. beträffande *övriga anslag*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:128 momenten 3–5 på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 under fjortonde huvudtiteln anvisar
   a) till *Medelstillskott till Statsföretag AB för avveckling av viss verksamhet i Uddcomb Sweden AB* ett reservationsanslag av 315 000 000 kr.,
   b) till *Medelstillskott till Statsföretag AB för etablering av viss verksamhet i Uddcomb Sweden AB* ett reservationsanslag av 35 000 000 kr.,
   c) till *Teckning av aktier i Statsföretag AB* ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,
6. beträffande *lokalisering till Norrbotten av vissa statliga företags centrala förvaltningar*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:799,
7. beträffande *börsintroduktion av vissa dotterbolag till Statsföretag AB, m. m.*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:804 och motion 1980/81:1413.

Stockholm den 28 april 1981

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambraeus (c), Tage Adolfsson (m), Lennart Pettersson (s), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Ivar Franzén (c) och Lennart Blom (m).

Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Lennart Pettersson, Rune Jonsson och Wivi-Anne Radesjö (alla s)

1. Prospektering i Norrbottens län (mom. 3)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "malmfältskommunerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

I det läge som LKAB befinner sig i är det väsentligt att företaget får möjligheter att komplettera sin järnmalmsbrytning med annan malm- och mineralbrytning i Norrbotten. Där finns en rad lovande mineralförekomster, t. ex. koppar, zink, bly, nickel, molybden och volfram. Samhället har ett ansvar för att dessa fyndigheter undersöks närmare och för att en brytning kan komma till stånd även om LKAB har svårigheter på järnmalmssidan.

Liksom motionärerna anser utskottet att riksdagen bör anvisa medel för att täcka LKAB:s kostnader för att genomföra ett program för intensifierad prospektering och projektering av nya gruvor i Norrbotten. För budgetåret 1981/82 bör anslås 50 milj. kr. Utskottet räknar med att programmet bör omfatta fem år och att det årliga medelsbehovet uppgår till 50 milj. kr.

Ett beslut av riksdagen enligt vad utskottet här föreslår ligger också i linje med de här behandlade önskemålen i motion 1980/81:1403.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

3. beträffande *prospektering i Norrbottens län*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2019 yrkandena 1 och 2 och med anledning av motion 1980/81:1403 yrkande 8 till *Program för intensifierad prospektering i Norrbottens län* på statsbudgeten för budgetåret 1981/82 under fjortonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,

2. Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB m. m. (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "vid LKAB" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av de svårigheter som LKAB befinner sig i är det angeläget att statsmakterna prövar olika lösningar för att möta arbetsmarknadsproblemen i malmfälten.

Ett medel kan vara lagerstöd till LKAB. Företaget önskar av likviditetsskäl hålla tillbaka lageruppbyggnaden. Staten skulle emellertid kunna kompensera företaget för de merkostnader och den likviditetsmässiga påfrestning som en av sysselsättningsskäl motiverad lageruppbyggnad skulle innebära. Utskottet anser att regeringen bör utarbeta förslag till regler för ett sådant lagerstöd och presentera reglerna för riksdagen. Vidare bör regeringen genomföra en inventering av sådana investerings- och underhållsprojekt inom LKAB som kan tidigareläggas. Resultatet av denna inventering bör enligt utskottets mening redovisas för riksdagen tillsammans med förslag om hur projekten skall genomföras.

Utskottet föreslår att riksdagen i ett uttalande till regeringen ställer sig bakom vad utskottet här förordat. Ett beslut av riksdagen av den innebörd som här har angivits överensstämmer med önskemål i motion 1980/81:2019 (s).

dels att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB m. m.*
   att riksdagen
   a) med bifall till motion 1980/81:2019 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
   b)–c) (= utskottet).

Särskilt yttrande

Börsintroduktion av vissa dotterbolag till Statsföretag AB, m. m. (mom. 7)

Tage Adolfsson (m), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m) och Lennart Blom (m) anför:

Sedan statsföretagsutredningen avlämnade sitt betänkande (SOU 1978:85) Statligt företagande i samhällets tjänst har frågan om avyttring till enskilda av lämpliga företag eller delar av företag inom statsföretagsgruppen beretts inom regeringskansliet.

Vi förutsätter att regeringen snarast dels tar sådana initiativ att en börsintroduktion av lämpliga statsägda företag kommer till stånd, dels lämnar förslag till riktlinjer för fortsatt omprövning av statligt företagsägande.

Innehåll

Ärendet 1

Proposition 1980/81:128 1
Huvudsakligt innehåll 1
Förslag 1

Motionsyrkandena 2

Uppgifter i anslutning till vissa motioner 4
Lokalisering till Norrbotten av statliga företags centrala förvaltningar 4
Motion 4
Tidigare riksdagsbehandling av frågan 4
Börsintroduktion av företag i Statsföretagsgruppen 5
Motioner 5
Tidigare riksdagsbehandling av motioner i ämnet m. m. 6
Diskussioner inom Statsföretag AB 7

Utskottet 8
LKAB m. m. 8
Övriga förslag i propositionen 10
Lokalisering till Norrbotten av statliga företags förvaltningar 11
Börsintroduktion av företag i Statsföretagskoncernen 11
Hemställan 12

Reservationer 13
1. Prospektering i Norrbottens län (s) 13
2. Sysselsättningsfrämjande åtgärder vid LKAB m. m. (s) 14

Särskilt yttrande 14
Börsintroduktion av vissa dotterbolag till Statsföretag AB, m. m. (m, 1fp) 14

GOTAB 66805 Stockholm 1981